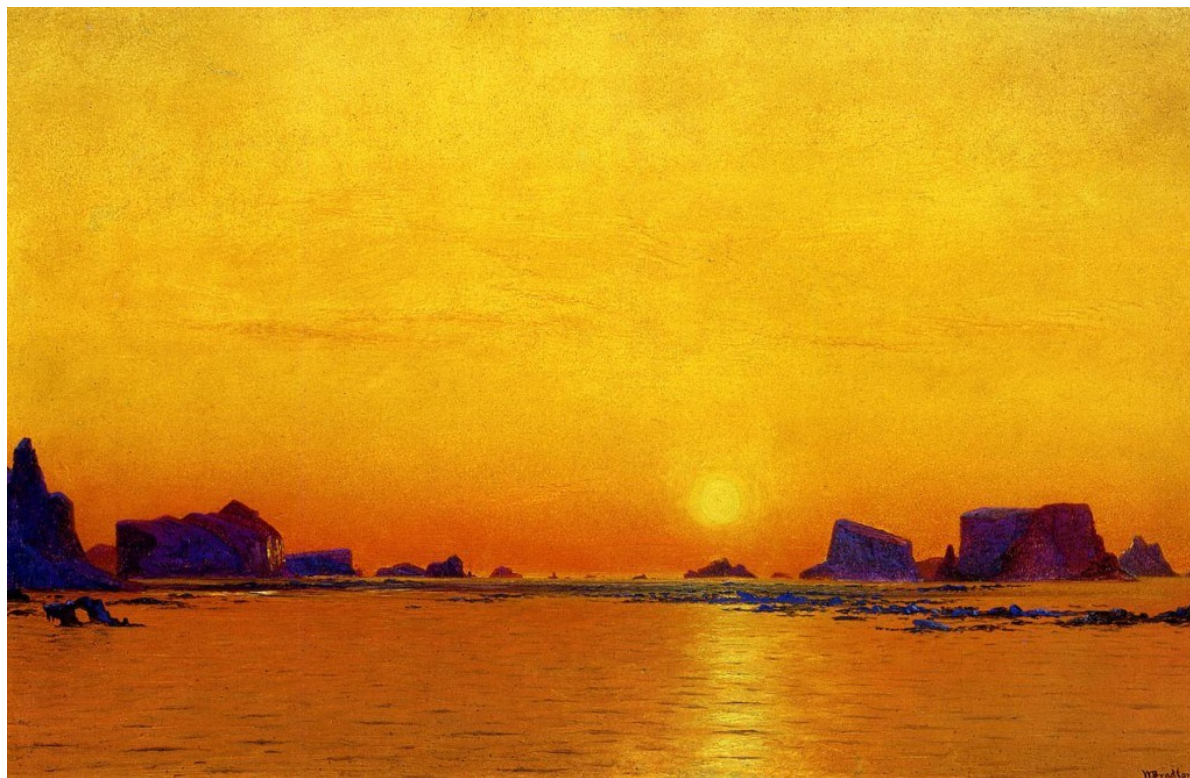

Σπόροι κάτω από το χιόνι: αθέατες πτυχές της κοινωνιολογικής αναρχίας των Paul Goodman, Colin Ward, James C Scott

 www.provo.gr/ptyxes-koinwniologikhs-anarxias/

BlackCat

March 19, 2017

William Bradford: Ice Floes Under The Midnight Sun

Μετάφραση Blackcat

του Jeff Shantz

Η κοινωνιολογία ως κλάδος έχει σε μεγάλο βαθμό ξεχάσει ή αγνοήσει τις τάσεις του αναρχισμού που διαγράφονται εντός της με τον ίδιο τρόπο που ο αναρχισμός έχει παραβλέψει τις κοινωνιολογικές επιρροές του. Κι ενώ κάποιος μπορεί να έχουν προσέξει την επιρροή του αναρχισμού στον Βέμπερ (θυμηθείτε πώς υπερασπίστηκε τον αναρχισμό στο βιβλίο του "Η επιστήμη ως επάγγελμα") ή την απήχηση μέρους του έργου του Σπένσερ στον αναρχισμό ή την κατανόηση της κοινωνίας από τον Κροπτόκιν, εντούτοις η κληρονομιά και η συνεχής συμβολή της αναρχικής σκέψης στην κοινωνιολογία παραμένει στο σκοτάδι. Οι πρόσφατες εξελίξεις στις κοινωνικές επιστήμες καταδεικνύουν πως το σημείο που η αναρχία εφάπτεται της κοινωνιολογίας τυγχάνει όλο και μεγαλύτερης αναγνώρισης καθώς αρχίζει να διαγράφεται το περίγραμμα μίας κοινωνιολογικής αναρχίας. Τα έργα των Paul Goodman, Colin Ward και James C. Scott εστιάζουν στην ουσία μίας "παράδοσης" ή ενός ρεύματος αναρχικής κοινωνιολογίας.

Paul Goodman

Ο Paul Goodman, είναι ίσως ο πιο εξέχων από τους συμβάλλοντες στην δημιουργία μίας κοινωνιολογικής αναρχίας. Στο βιβλίο του "Drawing the Line Once Again" ο Goodman θέτει σε τροχιά μία έντονη κοινωνιολογική φαντασία. Στην εισαγωγή του βιβλίου, που έγραψε η συνάδελφος του Taylor Stoehr, αναλύεται πως η προσέγγιση του Goodman δεν προσφέρει γνώσεις που ο αναγνώστης θα καταχωνιάσει απλά σε κάποια γωνιά του μυαλού του αλλά μία "στάση απέναντι στο υποκείμενο και τον κόσμο". Το καλύτερο παράδειγμα αυτής της στάσης, σύμφωνα με την Stoehr, διαφαίνεται στον αναρχισμό. Στα κείμενά του, ο Goodman αναλύει το σημείο τομής ανάμεσα στο προσωπικό και το πολιτικό και εκδηλώνει την ίδια αφοσίωση με τον Wright Mills στην αναγνώριση του συνδετικού κρίκου ανάμεσα σε προσωπικά προβλήματα και κοινωνικά ζητήματα. Το έργο του καταπιάνεται κυρίως με τους αγώνες και τα εμφανιζόμενα κινήματα των νέων στην κοινωνία της διαχείρισης και είναι καίριας σημασίας για τις εξελισσόμενες οπτικές της νέας αριστεράς.

Παράλληλα ο Goodman δεν αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως ένα πολιτικά προσανατολισμένο υποκείμενο. Αυτό που παρακίνησε τη σκέψη του ήταν ανησυχίες πέρα από τη σφαίρα της πολιτικής, οι οποίες κατά έναν τρόπο τον εξέβαλαν από τα κυρίαρχα ρεύματα της αναρχικής γραφής για την εποχή του. Διατηρούσε ενδιαφέροντα σε ένα ευρύ θεματικό φάσμα, από την ψυχολογία, την δημιουργία κοινοτήτων και την οικολογία. Ο Goodman προσδιορίζει την αναρχική προσέγγιση ως κοινωνική-ψυχολογική, που όμως εσωκλείει πολιτικές συνέπειες.

Για τον Goodman η συμμετοχική δημοκρατία αντικατοπτρίζει μία ιδιαίτερη ψυχολογική προϋπόθεση: πως οι άνθρωποι που ασχολούνται με κάτι είναι αυτοί που γνωρίζουν καλύτερα πώς αυτό πρέπει να γίνει και μέσω αυτής της διαδικασίας αντιλαμβάνονται καλύτερα πώς να το βελτιώσουν. Όταν μία απόφαση λαμβάνεται και διαμορφώνεται με γνώμονα την ελευθερία τότε αυτή είναι πιο δημιουργική, αποδοτική, δυναμική και γεμάτη χάρη. Επειδή αυτές οι συνθήκες αναγκάζουν τους ανθρώπους να γίνουν δραστήριοι, αυτοί αποκτούν αυτοεκτίμηση και η συνεργασία με άλλα άτομα επιφέρει ελάχιστες αρνητικές ψυχολογικές επιδράσεις όπως άγχος, ζήλια, επιθετικότητα και τάση για έλεγχο και επιβολή. Τα υποκείμενα μαθαίνουν να κάνουν υπομονή και αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση. Αυτό σημαίνει πως οι άνθρωποι μαθαίνουν μέσω της πρακτικής, διδάσκοντας τους εαυτούς τους και άλλους ανθρώπους στην πράξη.

Ο Goodman άσκησε κριτική στους πολιτικούς κοινωνιολόγους που "ακολούθησαν σαν πλοιάρια έναν δημοφιλή λεβιάθαν" και αφομοιώθηκαν στην εξουσία αντί να ανακαλύψουν τρόπους για να συμβάλουν στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων. Στρέφοντας την έρευνά τους σε ένα πεδίο ανάλυσης και σημασιολογίας της πάλης για εξουσία λες κι αυτή αποτελεί την μοναδική εφικτή διέξοδο (κάτι που θεωρείται πλέον δεδομένο), απέφυγαν να εντοπίσουν και να εξετάσουν τη σημασία οποιασδήποτε ρεαλιστικής εναλλακτικής. Εν μέσω αυτής της διαδικασίας εξέλαβαν μία ευτελή και μη-πρακτική κατάσταση ως ορθή, και ακόμα περισσότερο, ως αναπόφευκτη.

Όμως οι αναρχικοί πάντα έδειχναν πως η πλειονότητα των κοινωνικών σχέσεων απαρτίζεται από εναλλακτικές απέναντι στην κρατική εξουσία: οι περισσότεροι άνθρωποι καταφέρνουν να επιβιώσουν μέσω της αλληλοβοήθειας. Όπως υποστήριξε ο Κροπόκτιν, το κράτος είναι μόνο ένας από τους τρόπους διαχείρισης της ζωής. Για τους αναρχικούς όπως ο Goodman το ορθό ζήτημα της πολιτικής κοινωνιολογίας είναι " οι συνιστώσες σχέσεις λειτουργικών συμφερόντων και ενδιαφερομένων ομάδων που έχουν δοσοληψίες

σε μία κοινότητα. Αυτή είναι η ουσία της αρχαίας πολιτικής θεωρίας και προφανώς δεν έχει σε τίποτα να κάνει με την κρατική κυριαρχία ή εξουσία- για τους αρχαίους η ίδια η ύπαρξη της εξουσίας εισάγει την αντισυνταγματικότητα, την τυρανεία”.

Για τον Goodman ο αναρχισμός είναι το μοναδικό πολίτευμα που δύναται να παρέχει ασφάλεια. Οι άνθρωποι μπορούν να είναι αλάζονες, βλάκες, ή ακόμα απρόσεχτοι και τρελοί. Το λάθος που κάνουμε είναι όταν οπλίζουμε τον οποιονδήποτε με συλλογική εξουσία. Ο Goodman θεωρεί πως η αναρχία έχει παρεξηγηθεί ως μία πίστη στην καλή φύση του ανθρώπου που αποτελεί μία ώθηση για να πράξει το σωστό. Αντιθέτως, κατά την άποψή του, οι αναρχικοί εκφράζουν μία πεσιμιστική οπτική: ”Δεν μπορούμε να εμπιστευτούμε τους ανθρώπους, γι’ αυτό πρέπει να εμποδίσουμε την συγκέντρωση εξουσίας”. Για τον ίδιο, η κατάσταση είναι ακόμα πιο δύσκολη γι’ αυτούς που καταλαμβάνουν θέσεις εξουσίας και εισηγείται πως: ”Οι άνθρωποι στην εξουσία έχουν περισσότερες πιθανότητες να είναι βλάκες επειδή έχουν χάσει κάθε επαφή με την πραγματική ζωή και αντίθετα η διαρκής παρέμβαση τους στις πρωτοβουλίες των άλλων προκαλεί άγχος και τους κάνει να φαίνονται ηλίθιοι”. Στο παρόν πλαίσιο, η εξουσία δεν απορρίπτεται αποκλειστικά επειδή είναι ανήθικη αλλά επειδή επίσης είναι εντελώς ανίκανη. Για τους αναρχικούς, η σωστή ανταπόκριση θα ήταν μία μείωση του κινητρού για εξουσία και η κατάργηση της κρατικής κυριαρχίας.

Για τον Goodman η εξουσία πρέπει να παραδοθεί στους ανθρώπους και τις γειτονιές τους, επιτρέποντάς τους να πάρουν πρωτοβουλίες και να υλοποιήσουν αποφάσεις για την επίλυση των προβλημάτων που τους απασχολούν ενδόμυχα (σελίδα 98). Όπως αναφέρει ο Goodman, τα ζητήματα που προβληματίζουν περισσότερο τους ανθρώπους αφορούν τοπικές λειτουργίες της γειτονιάς όπως η στέγαση, η μάθηση, η ευημερία, οι υπηρεσίες και οι εργασίες. Αυτοί οι άνθρωποι έχουν γνώση και είναι ή θα έπρεπε να είναι ικανοί για να προβούν στην αυτόνομη διαχείριση της καθημερινότητάς τους. Όμως, για κάτι τέτοιο απαιτούνται πόροι και πρακτική. Τα αποκεντρωμένα εξελισσόμενα εγχειρήματα αυτοδιαχείρισης που εμφανίστηκαν σε συγκεκριμένα γεωγραφικά πλαίσια ενημερώνουν μεγάλο μέρος του έργου ενός άλλου κοινωνιολόγου, του Colin Ward.

Colin Ward

Εκτιμάται πως ο Colin Ward ως αναρχικός θεωρητικός άσκησε τη μεγαλύτερη επιρροή στη Βρετανία στα τέλη του 20ου και τις αρχές του 21ου αιώνα. Διατηρούσε μία μεγάλη γκάμα ενδιαφερόντων και σχολίαζε διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής: την πολεοδομία, τη μάθηση, το παιχνίδι, τον ελεύθερο χρόνο και τις καταλήψεις. Αν και βαθιά επηρεασμένος από τους κοινωνικούς αναρχικούς, από τον Κροπόκτιν μέχρι και τον ίδιο τον Goodman, ο Ward απέκτησε μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα μέσα από την επίδραση που δέχτηκε από πολιτικούς μηχανικούς και σχεδιαστές (από τον Mumford μέχρι τον Geddes) και φιλόσοφους όπως ο Martin Buber. Σε αντίθεση με άλλους σπουδαίους θεωρητικούς που συνέβαλαν στην δημιουργία της νέας αριστεράς και της μετέπειτα αυτής σχολής σκέψης και που καθόρισαν την εξέλιξη του ελευθεριακού σοσιαλισμού (Lefebvre, Καστοριάδης, Marcuse και Goodman), στον Ward δεν δόθηκε ποτέ ιδιαίτερη σημασία.

Ο Ward ήταν ένας από τους αναρχικούς συγγραφείς που επηρεάστηκαν έντονα από την κοινωνιολογία. Τα έργα του βασίστηκαν στην κοινωνιολογική έρευνα και θεωρία σε μεγάλο βαθμό, ενώ συχνά παρέθετε δημοσιευμένες κοινωνιολογικές έρευνες και

επιχειρηματολογία στην αναρχική του ανάλυση. Αντί για την έντονη κριτική απέναντι στο κράτος που άσκησαν αρκετοί αναρχικοί του 19ου αιώνα, ο Ward προτίμησε να κατανοήσει τις θετικές συμβολές της αυτοοργάνωσης, της αντιεξουσιαστικής πολιτικής και της πρωτοβουλιακής επίλυσης προβλημάτων, υποσκελίζοντας τους ισχυρισμούς των κρατιστών για την δια της επιβολής κοινωνική διαχείριση και παρέχοντας εύλογες εναλλακτικές στους ανθρώπους.

Σε αντίθεση με τους περισσότερους ρεφορμιστές, ριζοσπαστικούς αλλά και αναρχικούς, ο Ward εναντιώνεται στην επιθυμία για μία κοινωνία που λειτουργεί στη βάση μίας πρωταρχικής λογικής- είτε αυτή λέγεται αγορά (καπιταλισμός) είτε αυτή λέγεται κεντρική οργάνωση (σοσιαλισμός) είτε λέγεται αλληλοβοήθεια (αναρχισμός) και δίνει έμφαση στον ανθρώπινο πλουραλισμό. Οι μελέτες του εισηγούνται πως όλες οι κοινωνίες εκτός από αυτές που λειτουργούν σε μία ακραία απολυταρχική βάση, εκδηλώνουν ένα πλουραλιστικό χαρακτήρα ακολουθώντας διαφορετικές και συχνά αντικρουόμενες λογικές. Για τον Ward ο αναρχισμός είναι μία αναγκαία μορφή καθημερινής ζωής που τονίζει, ενθαρρύνει και ενισχύει τον πλουραλισμό.

Οι έρευνες του Ward στον τομέα της στέγασης επικεντρώνονται στην ανεπίσημη, άτυπη ή παράνομη χρήση της γης και ιδιαίτερα τις περιπτώσεις που ο έλεγχος ανήκει εξ' ολοκλήρου στους κατοίκους. Ο Ward κινείται πέρα από τις προσεγγίσεις της αριστεράς (συμβουλευτικός έλεγχος) και της δεξιάς (στέγαση ελεύθερης αγοράς) καθώς και της οικολογικής προσέγγισης και θεωρίας για την διατήρηση της άγριας φύσης και του φυσικού περιβάλλοντος. Ο Ward εστιάζει την προσοχή του στα κινήματα καταλήψεων που αποσκοπούν στην παροχή στέγασης, συμβάλλοντας στην αναγέννηση της πόλης και προσφέροντας εναλλακτικές λύσεις για μία καλύτερη ζωή για τους φτωχούς και την εργατική τάξη.

Η κοινωνιολογία είχε μέχρι πρόσφατα την τάση να εκλαμβάνει το παιχνίδι και τις διακοπές ως φαινόμενα δευτερεύουσας σημασίας σε σύγκριση με την ερευνητική προτεραιότητα που δίνεται στην μελέτη της εργασίας. Κι αυτό ίσως να μην προκαλεί έκπληξη λόγω του κεντρικού ρόλου της εργασίας στην παραγωγή υπεραξίας μέσα σε μία καπιταλιστική πολιτική οικονομία. Ο Ward παραθέτει μία ανάλυση της κοινωνικής ιστορίας της αυτοοργάνωσης του παιχνιδιού και του ελεύθερου χρόνου των εργατών: πριν τη δημιουργία των μαζικών εμπορικών κατασκηνώσεων που εμφανίστηκαν τον 20ο αιώνα αυτές οργανώνονταν από μπουτουαλιστικούς ομίλους και ομάδες της εργατικής τάξης.

Η παραδοσιακή κοινωνιολογία έχει ευνοήσει το καθεστώς και την προέκταση των αυταρχικών δομών από τα πάνω. Ο Ward υποστηρίζει πως κάποιος μπορεί να μάθει πολύ περισσότερα εάν δοθεί η κατάλληλη σημασία στην αυτοοργάνωση και τις μορφές αλληλοβοήθειας που εξελίσσονται από τα κάτω. Υιοθετεί την έλλειψη εμπιστοσύνης που είχε εκφράσει ο Goodman για τη γραφειοκρατία και τους διευθυντές και αποκαλύπτει μία συχνά δυσδιάκριτη ή κρυφή ιστορία ανθρώπων που κατάφεραν να προβούν αυτόνομα στην κάλυψη των αναγκών και την επίλυση των προβλημάτων τους, μέσω συλλογικών δράσεων που λαμβάνονται στη βάση του εθελοντισμού. Αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία θεσμών ή δομών χωρίς την εμπλοκή εξωτερικών παραγόντων, επαγγελματιών, ειδικών ή διαχειριστών. Όταν οι κοινωνιολόγοι παραβλέπουν τα διαχρονικά αυτά παραδείγματα τότε ενισχύεται μία αφήγηση που προβάλλει την αναγκαιότητα της υποταγής στο κράτος και την εξάρτηση από διευθυντές και αξιωματούχους. Παράλληλα καταδεικνύεται πως αυτά τα

παραδείγματα που πηγάζουν από την πραγματική ζωή παραμένουν σκοπίμως αθέατα και η σημασία τους υποβιβάζεται αφού τείνουν να θεωρούνται άτυπα, εφήμερα, αφελή, καταδικασμένα να βουλιάζουν στην αποτυχία ή -ακόμα χειρότερα- ως αναίτιος βιτζιλαντισμός.

Το έργο του Ward διερευνά χώρους, τόπους και πρακτικές της καθημερινής ζωής που η κοινωνιολογία έχει παραβλέψει μέχρι σχετικά πρόσφατα. Κατά την άποψη του Ward, η πολιτική του χώρου και της καθημερινής ζωής δεν μπορεί να γίνει κατανοητή από το ύψος της κυβέρνησης ή των "ελεύθερων αγορών" και παραμένει άθικτη από μεγάλο μέρος της ριζοσπαστικής θεωρίας καθώς αυτή προσηλώνεται στο κράτος και το κεφάλαιο. Πράγματι, αυτό που οι διαχειριστές και οι ειδικοί, συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνιολόγων, αναγνωρίζουν ως κοινωνικά προβλήματα δεν ταυτίζονται απαραίτητα με τα ίδια ζητήματα που οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν ως προβλήματα στην καθημερινή ζωή τους.

Στα κείμενά του για το σχεδιασμό και τη δημιουργικότητα, που αποτελούν ιδιαίτερα δημοφιλείς τομείς της σύγχρονης κοινωνιολογίας, ο Ward αποφεύγει τις συμβατικές προσεγγίσεις της κυρίαρχης κοινωνικής επιστήμης, που αφορούν τις διαδικασιακές πρακτικές επαγγελματιών και οργανισμών στην παραγωγή καλλιτεχνημάτων και αντικειμένων. Υποστηρίζοντας πως η δυνατότητα για σχεδιασμό έχει εξαπλωθεί σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ότι θα ήθελαν να παραδεχτούν οι επαγγελματίες του είδους, ο Ward εξηγεί πως τα περισσότερα κτίρια στον κόσμο κατασκευάστηκαν από μη-ειδικούς. Η άνοδος της δημιουργικότητας ως εργασία και των ειδικών του σχεδιασμού ως επαγγελματίες αποτελεί μία πολύ πρόσφατη εξέλιξη. Ο Ward προσβλέπει σε ένα κόσμο που οι "επαγγελματίες" δεν θα εμφανίζονται ως καταξιωμένοι ειδικοί, ως μία ελίτ ξέχωρη από τους απλούς ανθρώπους των οποίων τα προβλήματα καλείται να λύσει. Στο έργο του δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργικότητα που διοχετεύουν οι απλοί άνθρωποι στην καθημερινή ζωή. Όπως και ο Goodman, έτσι και ο Ward προβαίνει σε μία κοινωνική ανάλυση που βασίζεται στην κατανόηση των πρακτικών της αυτοδιαχείρισης από τα κάτω. Στην απουσία του κράτους, οι άνθρωποι όχι μόνο έχουν τη δυνατότητα αλλά προχωρούν και στην άμεση εφαρμογή της αυτοοργάνωσης για να μπορέσουν να ικανοποιήσουν τις ατομικές και συλλογικές τους ανάγκες. Για τον Ward, οι άνθρωποι έχουν την ικανότητα να λύνουν τα προβλήματά τους με όρους συνεργασίας και ανθρωπιάς αναπτύσσοντας δημιουργικούς και εφευρετικούς τρόπους για να το πράξουν όταν τους δίνεται η ευκαιρία.

Χωρίς να επιδιώκει ένα απόλυτο αναρχισμό, ο Ward εισάγει πως ο αναρχισμός εμφανίζεται πάντα σε αυτοοργανωμένα πρότζεκτ και αποκεντρωμένες δομές που αμφισβητούν τις αυταρχικές ή εξουσιαστικές πρακτικές και αντιλήψεις.

James C. Scott

Το έργο του James C. Scott επίσης εκτείνεται σε ένα μεγάλο εύρος κοινωνικών δραστηριοτήτων, από το παιχνίδι μέχρι την πολεοδομία και την παιδεία, τις βιομηχανικές σχέσεις, την λαθροθηρία και τη λιποταξία. Όπως και οι προηγούμενοι, αναγνωρίζει και αναλύει μορφές κοινωνικής οργάνωσης που παρέχουν εναλλακτικές και συχνά αντιθετικές ως προς τους κυρίαρχους θεσμούς του κράτους και του κεφαλαίου, λύσεις. Ο Scott έχει επηρεαστεί άμεσα από τον Ward, στον οποίο κάνει συχνή αναφορά πάνω σε διάφορα

θέματα. Ο Scott συγκεντρώνεται στην τοπικότητα- την τοπική γνώση, τη λογική και τη δημιουργική επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στην καθημερινή ζωή.

Όπως και πολλοί άλλοι θεωρητικοί, ο Scott εισήλθε στον αναρχισμό κάπως οργανικά, αναγνωρίζοντας με το πέρασμα του χρόνου πως η έρευνά του τον οδηγούσε σε συμπεράσματα και τρόπους αντίληψης που ταυτίζονταν με τα επιχειρήματα των αναρχικών. Τότε αποφάσισε να διδάξει ένα προπτυχιακό μάθημα για τον αιώνα που ξεκίνησε το 1900, σε μία προσπάθεια να διαμορφώσει την άποψή του μέσω της άμεσης διάδρασης με την αναρχική θεωρία και πρακτική.

Ο Scott έχει παραδεχτεί πως διακατέχεται από μία θεωρητική αστάθεια καθώς είναι λιγότερο εξελιγμένος σε σχέση με άλλους αναρχικούς σχολιαστές. Το έργο του ως κοινωνιολόγος είναι αναρχικά ιμπρεσιονιστικό σε σύγκριση με τις συστηματικές αναλύσεις που παρήγαν οι Goodman και Ward. Ο ίδιος εξέφρασε πως είναι " επιφυλακτικός απέναντι σε μία νομοθετική αντίληψη" και αναζητά μία "αναρχική ματιά" – ένα κοίταγμα των γεγονότων της καθημερινής ζωής μέσα από ένα αναρχικό πρίσμα που επιτρέπει στο υποκείμενο να διακρίνει αυτά που άλλες οπτικές έχουν την τάση να αποκρύπτουν. Αυτό παρουσιάζει ομοιότητες με την θεωρία της "κοινωνιολογικής φαντασίας" ως προς το ότι αποτελεί ένα εργαλείο προσανατολισμού μέσα στον κόσμο. Ο Scott πιστεύει πως ο αναρχισμός είναι μεθοδολογικά χρήσιμος για τους κοινωνικούς επιστήμονες. Κατά την άποψή του, η αναρχική "ανοχή ως προς την σύγκριση και τον αυτοσχεδιασμό" αποτελεί κομβικό σημείο στην διαδικασία της κοινωνικής μάθησης. Η αναρχική του ματιά συνέρχεται σε μία υπεράσπιση του διαλόγου και της σύγκρουσης, που γεννά μία αέναη αβεβαιότητα, ως μέσο μάθησης. Ο Scott αντιτίθεται στην επικράτηση του θετικισμού στις κοινωνικές επιστήμες και απορρίπτει τον αποκαλούμενο "ουτοπικό επιστημονισμό" που κυριάρχησε στην προοδευτική αριστερά και συγκεκριμένα σε κάποιες εκδοχές του μαρξισμού, καθώς και κομμάτι του αναρχισμού.

Ο Scott επικεντρώνεται στην εποικοδομητική φύση του αναρχισμού ως μία διαδικασία που θέτει υπό αμφισβήτηση την αντίληψη της ιεραρχίας που πλέον θεωρείται δεδομένη σε διάφορες σφαίρες κοινωνικής δράσης: την ιδιωτική, την εργασιακή και τη δημόσια (π.χ. κυβερνητικές υπηρεσίες και γειτονιές). Βασιζόμενος στην εκτεταμένη έρευνά του, διακρίνει ότι τα περισσότερα χωριά και γειτονιές λειτουργούν στη βάση "άτυπων και προσωρινών δικτύων συνεργασίας που δεν απαιτούν επίσημη οργάνωση, πόσο μάλλον ιεραρχία". Ο Scott αναφέρει πως η αναρχική αμοιβαιότητα αποτελεί μία ευρέως διαδεδομένη εμπειρία της καθημερινής ζωής για τους περισσότερους ανθρώπους, ακόμα και μέσα σε καπιταλιστικές φιλελεύθερες δημοκρατίες. Άρα γιατί οι κοινωνιολόγοι έχουν αδικαιολόγητα προσδώσει ελάχιστη σημασία στον μπουτουαλισμό;

Παραδείγματα αναρχικής αμοιβαιότητας υπάρχουν παντού και παρόλο που δεν εκδηλώνουν άμεσα την αντίθεσή τους στα κράτη ή το νόμο, προσφέρουν τα αναγκαία μέσα επιβίωσης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Η ίδια η οργάνωση της κοινωνίας καθίσταται εφικτή λόγω της αμοιβαιότητας εν μέσω της απουσίας του κράτους και των παρεμβάσεών του. Ο Scott αναφέρει πως "οι αρχές του αναρχισμού είναι ενεργές στις βλέψεις και τις πολιτικές δράσεις ανθρώπων που δεν είχαν ποτέ ακούσει για τον αναρχισμό ή την αναρχική φιλοσοφία".

Για τον Scott η συμβολή του αναρχισμού στην αναθεώρηση της πολιτικής κοινωνιολογίας είναι κρίσιμη. Ο Scott, σύμφωνα με τις αναλύσεις των Goodman και Ward πάνω στη σχέση της αλληλοβοήθειας και των εκφάνσεων αντίστασης στην καθημερινή ζωή, εισάγει πως ο αναρχισμός βοηθά να ξεπεραστούν οι ψευδείς διαχωρισμοί ανάμεσα στην επανάσταση και την μεταρρύθμιση. Ο αναρχισμός μεταπλάθει το "πολιτικό". Το έργο του εξετάζει αγνοημένες εκδοχές της κοινωνικής εξέγερσης που αφέθηκαν στο σκοτάδι λόγω του μη-δραματικού ή αδιάφορου του χαρακτήρα τους. Όπως και ο Ward, έτσι και ο Scott αναλύει τις DIY δραστηριότητες που ανατρέπουν τις κυρίαρχες σχέσεις ιδιοκτησίας και εξουσίας και προσφέρει, για παράδειγμα, μία κοινωνιολογική ανάλυση της λιποταξίας, της λαθροθηρίας και των καταλήψεων.

Η πρωτογενής έρευνα του Scott αφορά τις πολιτικές πρακτικές που αναλαμβάνουν οι άνθρωποι που ανήκουν σε κοινωνικά κατώτερες τάξεις. Οι περισσότερες τέτοιες δράσεις έχουν μία εξωθεσμική μορφή και η εξέλιξή τους δεν εμπεριέχει επίσημους οργανισμούς και δημόσιες εκφάνσεις. Ο Scott ανέπτυξε τον όρο "υποπολιτική" για να αναγνωρίσει τις υποδεέστερες ή κατώτερες μορφές πολιτικής- δηλαδή πολιτικές πρακτικές που δεν εμπίπτουν στο ορατό φάσμα της κοινώς νοουμένου πολιτικής δράσης.

Οι υποπολιτικές περιλαμβάνουν την λαθροθηρία (ενάντια στις ιδιοκτησιακές σχέσεις), το σαμποτάζ, την λιποταξία (ενάντια στο μιλιταρισμό), την απουσία από τη δουλειά (ενάντια στην καταναγκαστική εργασία), τις καταλήψεις (για την παροχή στέγασης και την διαμόρφωση κοινωνικών κέντρων) και τη φυγή/απόδραση. Σε αντίθεση με την άμεση οικειοποίηση της γής ή σπιτιών που πιθανόν να επιφέρει αντίποινα – οι καταλήψεις μπορούν να κατακτήσουν κάποια "ντε φάκτο εδαφικά δικαιώματα" κατορθώνοντας να παρέχουν στέγαση και αναγκαία μέσα επιβίωσης σε ανθρώπους. Αντί να ζητήσουν το δικαίωμα για ξυλεία, κунήγι, ή αλλιεία από την κοινωνική ελίτ, η λαθροθηρία και η παράνομη χρήση της γης εξασφαλίζει τα αναγκαία μέσα επιβίωσης χωρίς να τραβάει την προσοχή κανενός. Αυτό που τονίζει ο Scott είναι πως οι παραπάνω αποτελούν συχνά οργανωμένες και προσχεδιασμένες δραστηριότητες.

Αυτές οι δράσεις έχουν κατά κύριο λόγο αγνοηθεί και περιθωριοποιηθεί μέσα στο πεδίο της πολιτικής κοινωνιολογίας και της μελέτης των κοινωνικών κινήματων, ιδιαίτερα στην Αμερικανική κοινωνιολογία. Κοιτάξτε για παράδειγμα το τεράστιο έργο που παρήχθη στον τομέα της συλλογικής συμπεριφοράς ή των θεωριών μαζικής κινητοποίησης που προϋποθέτουν την ύπαρξη επίσημων δομών οργάνωσης και τείνουν να απορρίπτουν οποιοσδήποτε εναλλακτικές μορφές.

Ο Scott υποστηρίζει πως ο σεβασμός στη δυνατότητα δράσης μη-προνομιούχων κοινωνικών ομάδων μέσω της έμφασης που προσδίδει η αναρχία στην αυτονομία, την αυτο-οργάνωση, την συνεργασία και την δράση γεωργών και εργατών ως πολιτικά σκεπτόμενα και δρώντα υποκείμενα, είναι κάτι που δεν τηρήθηκε από το κράτος ούτε την εξαιρετικά κρατο-κεντρική κοινωνική επιστήμη. Κι ενώ οι κοινωνικές ελίτ παρουσιάζονται ως φορείς που χαρακτηρίζονται από μία μοναδικότητα (με ιστορία, φιλοσοφία, κουλτούρα) οι μη-προνομιούχες κοινωνικές ομάδες συχνά γίνονται αντιληπτές ως δείκτες στατιστικών μετρήσεων (κοινωνικο-οικονομικό στάτους, επάγγελμα, τόπος διαμονής, εθνικότητα, εγκληματικότητα, κλπ). Για τους κοινωνικούς επιστήμονες, όπως και τους αυταρχικούς αριστερούς, η μη-ελίτ, ή οι "μάζες", θεωρούνται "κώδικες κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών τους". Παρ'όλα αυτά η συμπεριφορά τους δεν μπορεί να γίνει κατανοητή

χωρίς να υπάρξει μία συστηματική καταγραφή του τρόπου που τα υποκείμενα αντιλαμβάνονται τον κόσμο και δρουν μέσα σε αυτόν.

Ο Scott είναι εύλογα προσεκτικός στην προσέγγισή του, θυμίζοντας στου αναρχικούς πως η ζωή σε μη-κρατικές κοινότητες δεν είναι ένα άθικτο πεδίο κοινής ιδιοκτησίας, ειρήνης και συνεργασίας. Εν τέλει, ο Scott αδυνατεί να εξηγήσει πώς μπορεί να εγδυηθεί μία σχετική ισότητα στη βάση εκτεταμένης αμοιβαιότητας. Κατανοεί τη δύναμη των τεράστιων οικονομικών ολιγαρχιών και τον έλεγχο που ασκούν στην πληροφόρηση και την πολιτική και όπως και ο Ντυρκέμ προσβλέπει στην κρατική μεταρρύθμιση ως ένα (τουλάχιστον παροδικά) αναγκαίο αντίβαρο σε αυτή την οικονομική δύναμη. Επειδή το ερευνητικό του επίκεντρο εναρμονίζεται με πειράματα μικρής κλίματας και δράσεις παρέμβασης ή εγκατάλειψης, δεν μπορεί να θεωρητικοποιήσει τις πιθανότητες για οποιαδήποτε ευρείας κλίμακας συλλογικοποίηση της δύναμης των καταπιεζόμενων και εκμεταλλεόμενων ανθρώπων- αυτό που οι αυτονομιστές μαρξιστές όπως ο Antonio Negri αποκαλούν αντι-εξουσία, ριζωμένη σε αυτό που εγώ έχω δώσει τον όρο "υποδομές αντίστασης".

Ο Scott ορίζει τον αναρχισμό ως ένα αναρχισμό πράξης. Τα κείμενά του είναι λιγότερο θεωρητικά και αναλυτικά σε σχέση με τα έργα του Goodman και του Ward. Αυτό δεν προκαλεί έκπληξη δεδομένου ότι τα έργα του Scott είναι σχεδιασμένα ως μία διαλογική προσπάθεια επαναπροσανατολισμού της κοινωνικής οπτικής σε αντίθεση με τους τόμους θεωρητικών αναλύσεων που παρήγαν οι δύο πρώτοι κοινωνιολόγοι.

Επίλογος

Ιστορικά, οι αναρχικές προσεγγίσεις διακρίνονται από έντονη πολυμορφία, ανάλογα με τις συνθήκες και το κοινωνικό πλαίσιο. Τα έργα που συζητήθηκαν εδώ αναδεικνύουν ένα κοινωνιολογικό ιστό στο εσωτερικό της αναρχικής θεωρίας – ένα κοινωνιολογικό αναρχισμό.

Οι αναρχικοί συγγραφείς εμμένουν στο ότι τα προβλήματα της καθημερινής ζωής θέτουν πάντοτε ένα δίλημμα ανάμεσα σε μία αναρχική-ελευθεριακή ή μία αυταρχική επίλυση. Οι δυνατότητες για την κάθε μία πρέπει να αξιολογηθούν. Πολλά από τα ωφέλη της κοινωνικής εξέλιξης, η κατάκτηση των πιο πολίτιμων ελευθεριών, έχουν αναρχικό χαρακτήρα: είναι τα αναρχικά επιτεύγματα της ανθρώπινης εξέλιξης, ακόμα και αν οι άμεσες επιρροές τους φαντάζουν ελάχιστες. Οι άνθρωποι πρέπει πάντοτε να υπερασπίζονται αυτές τις ελευθερίες.

Η πολυμορφία στη σκέψη και τη γραφή του Paul Goodman, του James C. Scott και του Colin Ward (όπως και του C. Wright Mills), συγκλίνει στην άνοδο της μεταπολεμικής τεχνολογίας και της λογικής της διαχείρισης, της κοινωνικής κυριαρχίας των επαγγελματιών και της μονοπώλησης της γνώσης από προσοντούχους ειδικούς. Καθε ένας από αυτούς συνεισφέρει μία ρεαλιστική προσέγγιση στην αναρχία, χωρίς όμως να υπάρχει επαναστατικός ρομαντισμός ή εξεγερσιακή περιπέτεια.

Για κάθε συγγραφέα, η αναρχική παρόρμηση ανταγωνίζεται πάντοτε τις δυνάμεις του αυταρχισμού και της γραφειοκρατίας. Σύμφωνα με τον Ward: "Η επιλογή ανάμεσα σε μία ελευθεριακή ή αυταρχική επίλυση δεν είναι ένας τετελεσμένος κατακλυσμικός αγώνας αλλά μία σειρά εν εξελίξει διαχρονικών διαδράσεων, που προκύπτουν ή έχουν προκύψει στο πέρας της ιστορίας". Το έργο τους μιλάει για τον κοινωνιολογικό χαρακτήρα του

αναρχισμού, την κοινωνιολογική αναρχία, που έρχεται σε αντίθεση με ηθικά συστήματα, ή πολιτικές θέσεις και αντιλήψεις.

Παράλληλα δεν ήταν εντελώς επιτυχείς στο να εξηγήσουν πώς η μπουτουαλιστική διατήρηση των κοινωνικών σχέσεων μπορεί να επεκταθεί σε ένα ευρύ κοινωνικό πεδίο μέσα σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες όπου η μετανάστευση, η ανωνυμία και οι πολιτισμικές διαφορές έχουν διαβρώσει τους κοινωνικούς δεσμούς. Πώς, για παράδειγμα, μπορούν να διαμορφωθούν μπουτουαλιστικοί θεσμοί πέρα από απομονωμένες κοινότητες που φέρουν συγκεκριμένα πολιτισμικά χαρακτηριστικά; Στρέφοντας την προσοχή μας αλλού, με την αναρχική ματιά μας, μας προτρέπουν, ως κοινωνιολόγοι, σε μονοπάτια αναζήτησης καλύτερων απαντήσεων, θέτοντας φυσικά και καλύτερα ερωτήματα.

Δημοσιεύθηκε στην ακαδημαϊκή εφημερίδα Contemporary Sociology